

I. Şahıslar Hakkında Anlatılan Dinî Efsaneler

*** Seyyid Nizam Efsanesi:** Köyümüzün doğusundaki tepenin üstünde Seyyid Nizam diye büyük bir veli yatar. Ninem vaktiyle savaşa şehit düşmüş derdi. Üstüne de küçük bir kubbeli türbe yapmışlar. Bizim köyden bir kadın, küçük kızıyla birlikte türbeye gitmiş. Kız orayı çok sevmiş, içi huzur dolmuş. Akşamına gök yarılmış gibi yağmur başlamış, seller ortalığı götürüyormuş. Çocuk korkuyla annesine, “Ana, sel türbeyi de alır mı?” demiş. Kadın da yorgunlukla, “Kendini koruyamayan veliye ben mi sahip çıkacağım?” diye söylenmiş. Ertesi sabah bir bakmışlar, türbe selin sürüklediği yerden çıkmış, bugünkü tepenin üstüne konmuş. O günden sonra herkes anlamış ki burası hikmetli bir yer. Hâlâ derler ki, kim çocuğu olsun isterse oraya gider, Seyyid Nizam’a adak adar, muradına da erer. (Aydoğan. A, kişisel iletişim¹) (Bahçeli Köyü)

***Nesimi Dede ve Şih Çoban Efsanesi:** Evvel zaman içinde, Büyükkeşlik’te Nesimi Dede adında gönlü güzel bir ermiş yaşamış. Buralarda derler ki babası Şih Çoban ile birlikte Hacı Bektaş’ın izniyle buralara gelmişler, halka hem yol göstermiş hem de dertlere derman olmuşlar. Bir savaşa katılıp şehit düşmüşler adlarına türbe yapılmış. Nesimi Dede’nin yattığı türbeye hastalar gelir, gece boyu konaklar, rüyalarında Dede’yle Şih Çoban’ın sırtlarını sıvazladığını görürler. Felçliler Şih Çoban’a ait diye söylenen eski bir ayakkabıya sürünür, böylece şifa bulduklarına inanırlar. Türbede eskilerden kalma bir emanet torbası, iki tane evliya اساسı saklanır. Bunlarında şifalı olduklarına inanılır bizim buralarda. (Aykaç. F, ki.) (Büyükkeşlik Köyü)

***Pir Mehmet Efsanesi:** Alacamızda, müftülük binasının yakınındaki türbesiyle bilinen Pir Mehmet Dede’nin, Resulullah’ın torunu Zeynelabidin soyundan geldiğine inanılır. Rivayete göre Pir Mehmet Dede Anadolu’ya insanlara doğru yolu göstermeye, gönülleri yumuşatmaya gelmiş bir velidir. Türbesi zamanla halkın şifa ve sükûnet mekânı haline gelmiştir. Halk der ki: “Korkan çocukları, içi daralanları götür, Pir Mehmet Dede’ye bir selam ettir. Allah’ın izniyle şifa, huzur oradadır.” O yüzden nice anne babalar, geceleri çocuğu korkuyla uyananları türbeye getirir, dua eder; çocuklar da kendini güvende hissedip sakinleşirmiş. (Aydoğan. Z, ki.) (Alaca/Merkez)

***Ahmet Baba ve Hızır:** Rivayete göre Buharalı Hacı Hüseyin Efendi’nin oğlu olan Ahmet Baba, ilim yoluna düşmüş, şehir şehir gezip gönül ve hikmet toplamıştır. Hac dönüşü Doğu Anadolu’da tipiye yakalandığında, tam umudu tükenecekken Hızır’ın kendisine el uzatıp onu Ardahan’a ulaştırdığı anlatılır. Ardahan Rusların eline geçince yolu Alaca’ya düşer ve burada insanlara sadece sözle değil, hâliyle de öğüt verir. Kimsenin malında, verdiğinde gözü olmaz; ihtiyacı olduğunda minderinin altına elini uzatır, Allah’ın izniyle oradan çıkanla geçinir derler. Bolluk, bereket ve gönül dirliğine vesile olur. (Çalışkan. F, ki.) (Alaca/Merkez)

¹ Kişisel iletişim ifadesi bundan sonra “ki.” biçiminde belirtilecektir.

***Miyane Sultan Efsanesi:** Miyane Sultan, buraların ermiş kadınlarındanmış. Köyde adını ondan almış. Türbenin çevresi öyle kutsal sayılır ki, oradaki tek bir dalı bile kimse kırmaya cesaret edemez; alanın eline, diline, yoluna zarar gelir. Eskiden cuma geceleri türbeden yukarıdaki babasının yattığı yere doğru ışıklar yürürmüş; Perşembeleri de karşı yamacın kayaları kendi kendine ses verirmiş. Köy halkı hırsızlık ya da kötü iş yapanı getirip türbenin önünde “Eğer yalanım varsa Miyane Sultan çarpsın!” diye yemin ettirmiş; kimse de o yemini boş yere etmeye kalkmazmış. Çocuğu olmayan kadınları türbenin etrafında dolandırırılar, buna da “Satma” derlermiş. Belinde derman arayanlar ise kapıdaki tokmağa sırtını sürermiş. Ne

dileği varsa kalpten dilenirmiş; kabulü Miyane Sultan’a, hayırlısı Allah’a kalırmış. (Karakaş. Y, ki.) (Miyane Sultan Köyü)

***Pamuk Dede ve Ardiçları:** Köyümüzün yukarısındaki tepede, üstü kapalı türbesinde Pamuk Dede yatar. Türbenin etrafında yıllara meydan okumuş ardiç ağaçları var ve kimse bir dalını bile koparamaz. Bir gün bizim köylülerden birisi dalı kesmeye kalkmış, ama koluna kıymık batmış. Dalı geri yerine koyunca kolu birdenbire iyileşmiş. O günden sonra köyde kimse türbe çevresindeki ardiçlara dokunmaz olmuş. (Soğancı. Ş, ki.) (**Koyunoğlu Köyü**)

***Emir Seyyit Dede’nin Gücü:** Yüksekçe bir tepede Emir Seyyit Dede yatar. Tepedeki asırlık ağaçlar öyle görkemliymiş ki, kimse buradan çalı çırpı bile götüremezmiş. Dedenin öfkesi büyükmüş; ağaçlara dokunanın başına türlü tuhaf hâller gelirmiş. Köylülerimiz hep anlatırlar: “Oradan bir dal koparmaya kalkarsan, şansın tersine döner!” İşte bu yüzden kimse Dede’nin tepesine el sürmez, ağaçlar hep dokunulmaz kalır. (Altınok. M, ki.) (Sancı Köyü)

***Kılavuzlu Don Baba:** Köyün güneyinde, yüksek ve soğuk bir tepede Don Baba yatarmış. Asıl adı bilinmediği için köylüler ona Don Baba dermiş. İnsanlar buraya gelir, içten içe diledikleri duaları eder, dileklerinin kabul olacağına inanırlarmış. Belirli günlerde türbenin yanında kurbanlar kesilir, dualar göğe yükselirmiş. 22 haneden oluşan, 58 kişinin yaşadığı Kılavuz Köyü’nde, Don Baba’nın tepesi hep sessiz ve kutsal kalırmış (Şıkbudak. S, ki.) (**Kılavuz Köyü**)

***Kuş Baba:** Köyümüzde Kuş Baba Tekkesi denilen kutsal sayılan bir yer var. Aynı köyde Köylüler buraya gelir, içten içe dileklerini diler, adak kurbanları keserler. Özellikle buranın yakınında bulunan Küllük denilen bir mevki var; başı ağrıyanlar ve hayvanlarının memelerinde hastalık olanlar buraya uğrar. Oradan aldıkları küllü hayvanların memelerine sürer, şifa bulacaklarına inanırlar. (Anbar. N, ki.) (**Mazıbaşı Köyü**)

***Madona’nın Kerameti:** Yüksek bir tepede, Modana Türbesi var. Modana, hiç evlenmemiş ve yüzünde gül denilen bir lekesiyle meşhurmüş. Halk der ki, felçli olanlar, başı ağrıyanlar, bacağına yel girenler ya da bir dileği olanlar Modana’yı ziyaret eder, türbenin bahçesindeki ağaçlara bez bağlar, etrafında mumlar yakarmış. Türbenin içindeki tabakta taşlar bulunurmuş; dilek sahipleri bu taşları yere döker, sayarmış. Eğer taşlar çift çıkarsa, dileklerinin kabul olacağına inanılırmış. Zamanla köy halkı, Modana’nın iyileştiren ve dilek kabul eden ruhuna inanıp ona saygı göstermeyi bir gelenek haline getirmiş. (Gül. S, ki.) (**Karkın Köyü**)

II. Tarihî Kişi, Yer ve Olaylarla İlgili Efsaneler

Bu başlığın alt başlıklarında belirtilen konularla alakalı efsanelerde burada yer almaktadır.

***Hüseyin Gazi Efsanesi:** Alaca’ya 3 kilometre uzaklıkta, Hüseyin Gazi Türbesi var. Eskiden burada bir manastırda varmış; orada bir rahip görev yaparmış. Hüseyin Gazi Anadolu’nun dört bir yanında İslam’ı yaymak için büyük mücadeleler edermiş. Bir gün Ankara civarında düşmanla çarpışırken şehit düşmüş. Atının üzerinde kolu sıkıca tutulduğu için kopmuş ve düşmemiş ama Hüseyin Gazi’yi sırtında taşıdığını sanan at düşmanın arasından kaçıp koşmuş. At tam da bugünkü türbenin olduğu yerde durunca, kolu oraya düşmüş. Rahip de o kolu alıp buraya defnetmiş. O günden sonra köylüler, Hüseyin Gazi Türbesi’ne gelir, dualar eder, ziyaretine gidermiş. Herkes dermiş ki: “Hüseyin Gazi burayı korur, gelenin duasını kabul eder.” (Anbar. N, ki.) (Alaca/Merkez)

***Yerden Alıp Gökte Savuran Efsanesi:** Vaktiyle köye bir kervan uğrar. Kervanın heybetli develerinden biri, yol üzerindeki mısır tarlasına girer. Başakları koparıp havaya doğru

savurdukça etrafa mısır saçılır. Bunu gören Kadim Çavuş, şaşkınlığını gizleyemez ve köyde dilden dile dolaşan sözü söyler: “Vay garip mahlûk! Kuş değil, canavar değil. Yerden alır, gökte savurur!” Daha sonraları köylüler Alaca'da ilk kez biçerdöveri gördüklerinde yine aynı hayrete kapılmış; içlerinden biri: “Bu nasıl iş? Sapı yer, gökte savurur, samanı savurur!” diyerek ününü daha da yaymış. O günden beri köyde tuhaf, anlaşılması güç her şey için bu söz söylenir: “Yerden alır, gökte savurur.” (Şıkbudak. S, ki.) (Beşiktepe Köyü)

***Muhtarın Evi Efsanesi** :1980'lerin başında efsane vali Recep Yazıcıoğlu Alacamızda kaymakamlık yaptı. İlçeye bağlı köyleri dolaşırken köyümüz Çöplü 'ye uğrar. Yol üzerinde bulunan bir köylümüz olan Halil emminin evinin önünde durur, yerde uzanmış yatan Halil emmiye muhtarın evini sorar. Halil emmi, yerinden kıpırdamadan ayağıyla karşı evin yönünü gösterir: Deha orda... Şu karşıdaki ev! Bu olaydan sonra Halil emmiye herkes sakinliğinden dolayı sürekli takılırlar. (Şirin. M, ki.) (Çöplü Köyü)

***Muhtarın Evi Efsanesi:** Köyümüze ziyarete gelen kaymakam, yol kenarında oturan bir adama muhtarın evini sorar. Adam muhtarın evin tarif eder. Kaymakam eve gider. Kapıdaki kadına muhtarı sorar. Kadın az önce muhtarın evini sordukları adamı göstererek: Daha, karşıda, dineliyor, der. Kaymakam sinirle adamın yanına gelir ve ona sorar: Muhtar sen misin, bizi neden eve gönderdin? Adam gülererek yanıtlar: Efendim, siz muhtarın evini sordunuz, beni değil. O günden sonra köyümüzde, sorulan soruya beklenmedik ve sakince verilen cevaplar bu efsaneyle anılır. (Bayat. B, ki.) (Çatak Köyü)

***Ketemi Kırmaları Efsanesi:** Muhacir köylülerinden biri, heybesindeki ketesinin düştüğünü fark edince geri dönüp aramaya başlamış. Yolda karşılaştığı komşusu: Hayırdır, ne arıyorsun? diye sorunca, kaybettim, onu arıyorum, demiş. Adam şaşırmış: Bir kete için bu kadar yol mu alınır? diye sormuş. Adam cevap vermiş: Ben ketenin peşinde değilim; birinin eline geçip onu kırarak yemesinden, incitmesinden korkuyorum, demiş. O günden sonra köyde keteler, kırılmadan, saygıyla yenmesi gereken birer değer hâline gelmiş. (Anbar. N, ki) (Alaca/Merkez)

***Ben Buradayım Efsanesi:** Çerkez bir genç, düğüne gider. Kimse onunla ilgilenmez. Herkesin ilgisizliğini görünce dayanamaz ve meydana çıkar. Ben buradayım, ben buradayım! Diye bağırarak oynar. Güzel oynayıp dikkatleri üstüne çekince: “Kardeşim, fark edilmek için ille de sahnenin ortasına mı çıkmak gerekir?” der. (Sarı. A, ki.) (Alaca/Merkez)

***Hingalın Yuvarlanması Efsanesi:** Hingal Alacamızda çokça yapılan ve sevilen bir yemektir. Örükaya Köyü'nde kaynayan kazandan düşüp yuvarlanan bir hingal, aşağıdaki Kuyulıs Köyü'nden Mecit Çavuş'un ayağına çarpmış ve ayağına kırmış. Rivayete göre, o günden sonra köylüler hingallere daha bir dikkatle bakmış; “Hingal yuvarlanır, tedbirini almak gerekir” sözü dilden dile efsaneleşmiş. (Soğancı. P, ki.) (Örükaya Köyü)

***Ağız Ölçüsü:** Bir çocuk tarlada çalışan babasına gider, annesinin akşam hingal yapacağını söyleyip ağzının ölçüsünü ister. Baba, oğluna ölçü için ip getirip getirmediğini sorar getirmediğini görünce: Evdeki büyük demliğin kapağıyla ölçsün, der. O günden sonra köyde hingal, önce ağız ölçüsüne göre hazırlanması gereken hem lezzetli hem de şakalı bir gelenek hâline gelmiş. (Yiğit. Z, ki) (Alaca/Merkez)

***Tren ve Işıklı Gözler:** Alacamızdan biri, treni ilk kez görünce hayretle: Hey Yarabbi! Bu mahluku bu kadar büyük yarattın da gözlerini nasıl bu kadar ışıklı yaptın? demiş. O günden

sonra köyde, ilk kez görülen büyük ve parlak şeyler karşısında hayranlıkla bu söz söylenir olmuş. (Şahin. S, ki.) (Alaca/Merkez)

***Yayık Küpü:** Alacada yaşlı bir kadın, oğluna çarşıya gidip yayık küpü almasını söyler. Çocuk çarşıya varıp yayığın adını unutunca, çömlekçiye eliyle tarif eder: Ağzı var hapev, deliği var vizev, kulpu da var, çalpa da culpey! Çömlekçi gülerek çocuğa yayık küpünü verir. O günden sonra Alacada, tarifler ne kadar tuhaf olursa olsun, iyi niyetle yapılan işler hep karşılık bulurmuş. (Bayat. E, ki.) (Alaca/Merkez)

***Çerkez'in Beşiği:** Çerkez bir baba, oğluna beşik almak ister ama adını unutur. Mağazacıya tarif eder: Kıyıları şeşkâş, ortası yumuşâk, içinde Heci Bekir yatacak! Mağazacı uzun süre anlamaz; sonunda başka bir Çerkez devreye girer ve: Anladım, beşik istiyor! der. O günden sonra köyde "Anlatırken tarifi tuhaf olsa da isteyenin ne istediğini anlayan bulunur" sözü efsaneleşir. (Özdemir. Y, ki.) (Alaca/Merkez)

***Nerelidir:** Beşiktepe ile Gerdekkaya köyleri arasında ölü bir adam bulunuyor. Bu köylerden gelenler, adamı tanıyamamışlar. Yaşlı kişiler, adamın hangi köyden olduğunu bulmak için ağzına bakarlar. Adamın ağzında mısır ekmeği kırıntısı var ise Beşiktepe, hingal kırıntısı varsa Gerdekkaya'dır derler. (O dönemlerde Beşiktepe'de mısır Gerdekkaya'da Hıgal sevilirmiş.) (Kaçar. D, ki.) (Gerdekkaya Köyü)

***Boynuzlu Kurban:** Alacada şakayı götüren, hoş görülme ve hazır cevap Fadime Hanım, Kurban Bayramı'nda pazara gitmek üzere yola çıkar. Kahvede oturan nüktedan Musa Efendi sorar: Bu sene kurbanın ben olsam olmaz mı? Fadime Hanım gülerek yanıtla: İyi olurdu, Musa Efendi! Ama bu yıl boynuzlu kurban kesmeyeceğim. (Yaşar. A, ki.) (Alaca/Merkez)

***Ya Karnımı Geniştir Ya Necati'mi Yetiştir:** Merhum Kuzucu Hoca, bir ziyafette yemekleri görünce dayanamayıp doya doya yer. Karnı tıka basa dolunca, çaresizce şöyle der: Yarabbi ya karnımı geniştir ya Necati'mi yetiştir! O günden sonra Alacada, büyük iştah ve çocuğa duyulan sevgi için bu söz efsaneleşmiş. (Çelik. B, ki.) (Alaca/Merkez)

***Kuzucu Hoca'nın Kuzusu:** Kuzucu Hoca bir davete çağrılır. Yemekler yenildikten sonra ev sahibi, hocayı oyunla sınamak ister ve nar gibi kızarmış kuzuyu ortaya koyar. Hoca gülerek: Bu kuzuyu sabah kahvaltısında yiyelim, der. Hoca sabah namazında kalkıp kuzuyu yer. Sabah arkadaşları rüyalarında Hz. Musa ve Hz. İsa ile sohbet ettiklerini anlatınca, Hoca: Birinizin Hz. Musa, diğerinizin Hz. İsa ile sohbet ettiğinizi görünce hemen dönmeyeceğinizi düşünerek ben de kalkıp kuzuyu yedim." demiş. Ondan sonra adı "Kuzucu Hoca" kalmış. (Şıkbudak. S, ki.) (Alaca/Merkez)

***Kırklarlı Mahmut'un Sözü Kısa Efsane:** Bir gün Alaca'nın Ayakkabıcılar Arastasında Kırklarlı Mahmut ile bir delikanlı karşılaşmış. Mahmut delikanlıya: Nerelisin? diye sormuş. Delikanlı da Alacalıyım, demiş. Kaç yıldır Alacada yaşıyorsun demiş. Delikanlı da şaşırarak: üç yıldır. Mahmut Ağa sakalını sıvazlamış, gözlerinde eski zamanların ışığıyla cevap vermiş: Evlat, ben Kırklardan geleli kırk yıl oldu, hâlâ bana Kırklarlı derler. Sen üç senede ne çabuk Alacalı oldun? (Bayat. E, ki.) (Alaca/Merkez)

***Oturun, oturun:** Adamın biri Merkez Camii'nin önünden geçerken içerde insanların namaz kıldığını görür. Namazımı kılayım diye içeri girince, namazı kıldıran imamın kalkmasıyla beraber herkes ayağa kalkar. Kendisi geldiği için içerdekilerin ayağa kalktığını zannederek "Allah'ınızı severseniz oturun, oturun " demiş. (Soğancı. P, ki.) (Alaca/Merkez)

***Laz Hoca'nın Akıllı Eşegi:** Alaca'ya Trabzon'dan göç edip gelen Laz Hoca'nın öyle bir eşeği varmış ki, Alacalıları “Bu hayvan değil, resmen mucize!” dermiş. Hoca, boş gaz yağı bidonlarını her sabah eşeğin sırtına yükler, kulağına da usulca fısıldarmış: “Haydi bakalım, petrolcüye git de doldurt gel.” İşin garibi, eşek gerçekten de kendi kendine petrolcünün yolunu tutarmış. Yokuşlarda sağdan gider, virajlarda yavaşlar, hatta yolun karşısına geçeceği zaman önce sağa sola bakarmış. Görenler şaşkınlıktan dona kalmış. Petrolcü de almış artık; eşek gelince hiç konuşmadan bidonları doldurur, sırtına dizer, “Hadi bakalım akıllı oğlan, selametle,” diye uğurlarmış. Eşek de yükünü alır, yine kurallara uygun bir şekilde Laz Hoca'nın dükkanının yolunu tutar, doğruca Laz Hoca'nın kapısına varırmış. (Anbar.N, ki.) (Alaca/Merkez)

III. Tabiatla İlgili Efsaneler

***Yatan Kavak:** Bizim buralarda bir yaşlı teyze yaşarmış, ibadetini hiç aksatmazmış; kavak ağaçlarının arasında bir yerde, yıllar boyu her vakit seccadesini serer, namazını kılarmış. Günlerden bir gün, secdeye vardığında kavak ağacının dallarıyla birlikte sanki o da namaz kılar gibi secdeye gittiğini görmüş. Bunu çevresindekilere anlatmış. Çevresindekiler, “Sen yaşlandın, aklını kaybettin, kavak namaz mı kılar?” demişler. O da demiş ki: “Başörtümü kavağın dalına bağlayayım, görün kavak namaz kılıyor mu kılmıyor mu.” Ertesi sabah, yaşlı teyze ezan vakti kalkıp kavak ağacının en uç dallarının değebileceği yere seccadesini sermiş ve namazına başlamış; secdeye vardığında dal başörtüsünü kapıvermiş, bitiminde yazması dalın ucunda bayrak gibi sallanmış. Köylüler, yaşlı kadının oraya çıkıp yazmayı asamayacağını bildiklerinden şaşkınlıkla ona inanmışlar; o andan itibaren köy halkı, nineye ve kavak ağacına hatıra olarak köyün adını “Yatan Kavak” koymuşlar. (Kaplan. E, ki.) (Yatankavak köyü)

***Kadın Kayası:** Büyüklerimizin anlattıklarına göre bizim köyde bir kadın, çayda yıkanıyormuş. Kısa bir süre sonra çevreden atlıların, haramilerin ya da askerlerin ona doğru geldiğini fark etmiş. “Allah'ım beni anadan üryan çıplak görmesinler beni ya kuş et ya da taş” diye dua etmiş. Derler ki bu duadan hemen sonra kadın taş kesilmiş. Bundan dolayı köyümüzde bulunan taş kutsal sayılmış ve ziyaret edilen bir mekân haline gelmiş. (Mercan. R, ki.) Altıntaş Köyü)

***Beşikkaya-Karataş:** Sırtında bebeği elinde beşiğiyle köyümüzden ayrılan genç kadın korkarak yol alıyormuş. Karşına çıkan eşkıyalar tarafından yolu kesilip durdurulmuş. Kadın onlardan kaçarken bir dereye inmiş. Yakalanmamak için hemen “Allah'ım beni ya kara taş et ya da kuş et” diye dua etmiş. Duası kabul olan kadın ve çocuğu taş kesilir. Köyümüzün yakınlarında bulunan bir kaya parçasının bu kadın ve beşiğindeki çocuğu olduğuna inanılır. (İlkyaz. A, ki.) (Koçhisar Köyü)

***Abu Hayat Suyu:** Çok eski zamanlarda, Hititler döneminde köyün yakınlarında *Arinna Pınarı* adında kutsal bir su varmış. Şu gördüğünüz müzemizin yakındaki suyun o su olduğu söylenir. Bu suyun, tanrıların yeryüzüne armağan ettiği, şifa ve bereket getirdiğine inanılmış. Rivayete göre bir Hitit kralı uzun süren bir hastalığa yakalanmış, hiçbir hekim çare bulamamış. Bir gece rüyasında tanrılar ona bu kutsal pınarı göstermiş. Kral sabah erkenden askerleriyle birlikte oraya gitmiş, suyla yıkanmış ve hastalığından kurtulmuş. O günden sonra Arinna Hitit Pınarının kutsallığı dilden dile yayılmış; kim derdi varsa gelip suyundan içmiş, dileğini dilemiş. Köylülerimiz hâlâ bu suyun şifalı olduğuna inanır, “Hititlerden kalan Arinna Pınarı, toprağın da insanın da derdine derman olur,” derler. (Genç. T, ki.) (Alacahöyük Köyü)

***Delirten Su:** Köyümüz bir su var ne içene ne dokunana hayır gelmez derler. Köylülerimiz bu suya “Delirten Su” demişler. Rivayete göre çok eski zamanlarda bu suyun çıktığı yerde bir

derviş yaşarmış. Derviş, köylüleri sürekli uyarırmış: “Bu suya hürmet edin, oyun etmeyin, gülüp eğlenmeyin, bu su şaka kaldırmaz.” Ama bir gün birkaç köylü, dervişin sözünü dinlememiş suya girip eğlenmişler. O gece köylülerden biri köy meydanında çırlıçıplak dolaşmaya, anlamsız sözler söylemeye başlamış. Ardından diğerleri de birer birer akıllarını yitirmiş. O günden sonra köylüler o sudan ne içmiş ne de yanına yaklaşmış. Hâlâ köydeki yaşlılarımız der ki, “Çöplünün suyuna dokunma evladım, delirtir adamı; suyun da bir ruhu var, hürmet etmesini bilene zararı değil, faydası dokunur.” (Aydoğan. Z, ki.) (Çöplü Köyü)

IV. Olağanüstü Varlık, Güç ve Olaylarla İlgili Efsaneler

***Al Basması:** Alacamızda yer alan bir inanışa göre, yeni doğum yapan bazı kadınların başına “al basması” denen kötü varlıkların geldiği söylenir. Bu varlıklar anneye boğuluyormuş gibi bir his ve büyük bir korku verirmiş. Halkımız, bunu önlemek için annenin yatağının yanına ceket, iğne veya ot süpürgesi koyar, anne kırk gün boyunca yalnız bırakılmazmış. Yeni doğum yapan kadına kırmızı şerit veya taç takılır hem anne hem bebek kırmızı örtülerle korunurmuş. Bu şekilde al basması denilen varlıklardan korunmuş olurlarmış. (Genç. T, ki.) (Alaca/Merkez)

***Al kız(1):** Alaca’da “Al kız” denilen kötü bir varlığa inanılır. Al kız, anne ve bebeğe musallat olurmuş. Hatta evin atlarına da binermiş. Atın sırtına zift sürülerek Al kızın yakalanacağına inanılırmış. Kırklı kadın ve bebeği de tespih, siyah bıçak ve cevşenle korunur Al kıztan korunurmuş. Hatta bebeğin koynuna ekmek konurmuş ki Al kız zarar veremesin. (Şıkbudak. S, ki.) (Alaca/Merkez)

***Al Kız(2):** Bir zamanlar bir yaşlı bir teyze, sabahın erken saatlerinde yufka ekmek yapmak için çeşmeye gitmiş. Orada, kuşburnu dikenlerinin arasında sıkışmış, uzun saçlı ve güzel bir gelin görmüş. Teyze, gelinin yalvarmalarına dayanamayarak onu eve getirmiş, ama pişirdiği ekmek bir türlü bitmemiş. Gelin, “Beni bırakmazsan ben bebeleri ve yeni doğum yapan anneleri inciteceğim,” demiş. Yaşlı teyze, “Seni bırakırsam kötülüğün herkese ulaşır,” demiş. Gelin sonunda, “Tamam, sülalenin olduğu yere varmayacağım,” diyerek söz vermiş. O günden sonra o ailede, yeni doğum yapanlara çaput götürülür ve karşılığında töresi verilirmiş. (Çelik. B, ki.) (Alaca/Merkez)

Alacada yaratılış, oluşum ya da evrenin başı ve sonu ile ilgili efsanelere rastlanmadığı için tabiat ile ilgili efsaneler bölümü oluşturulmuş, dinî, tarihî ve olağanüstü varlık ve güçlerle ilgili efsaneler bölümlerine aynen yer verilmiştir.